

М. Ю. Шан,

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

ЛІНГВІСТИЧНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ СУБКОНЦЕПТУ «ЛЮДИНА СПРАВЕДЛИВА» (НА ПРИКЛАДІ ТВОРУ «ДЕРЖАВА» ПЛАТОНА)

Статтю присвячено дослідженню мовносемантичних особливостей створення образу справедливої людини в трактаті Платона «Держава». Виявляються та описуються лінгвістичні маркери, що переважають у соціальному шарі концепту. Аналізуються лексико-семантичні групи та їх домінуючі лексеми, що входять до складу досліджуваного субконцепту.

Ключові слова: концепт, поняття справедливості, людина, Платон, аксіологічні параметри античного суспільства, лексико-семантична група.

Статья посвящена исследованию лингвосемантических особенностей создания образа справедливого человека в трактате Платона «Государство». Определяются и описываются лингвистические маркеры, доминирующие в социальном слое концепта. Анализируются лексико-семантические группы и их доминантные лексемы, входящие в состав исследуемого субконцепта.

Ключевые слова: концепт, понятие справедливости, человек, Платон, аксиологические параметры античного общества, лексико-семантическая группа.

The article reveals linguistic and semantic peculiarities of creating of the image «fair human» in «Republic» by Plato. The linguistic markers, prevailing in the social layer of the concept, are being investigated and described. The lexical-semantic groups and their dominant lexemes, which are the part of subconcept, are being analyzed.

Keywords: concept, notion of justice, man, Plato, axiological parameters of ancient society, lexical-semantic group.

Дослідження людини та її ролі у соціумі посідає вагоме місце у гуманітарному дискурсі, зокрема у філософській прозі античного періоду. Питання позиції людини було центральним у працях багатьох дослідників, зокрема антропологічними питаннями займалися дослідники В.Г. Гак [4;5], Н.Д. Арутюнова [1], В.Н.Телія [10], в аспекті аксіології – Е.М. Вольф [3], О.С.Кубрякова [7;8], Ю.С.Степанов [11], лінгвокультурології С.М.Верещагін [2], а також в рамках аналізу культурних концептів – Ю.С.Степанов [11].

Однією з важливих світоглядних категорій людської особи є поняття справедливості та її визначальна роль у суспільно-моральному контексті.

Серед периферійних шарів мовної інтерпретації концепту «людина» важливу роль відіграє соціальний шар. Його вербалізація відбувається за допомогою наступних лексико-семантичних групи:

- ЛСГ зі значенням «моральні цінності» (ή δικαιοσύνη, τι εἶδος ή δικαιοσύνη, ή ἀρετή, εἶδος τῆς ἀρετῆς);
- ЛСГ зі значенням «цілісність людини» (ή ὕψις, ή φύσις, ή ἔξις, τό σῶμα, ή ψυχή, ψυχῆς τρόπος);
- ЛСГ зі значенням «суспільна самовизначеність» (ἐαυτὸν κατοικίσειν).

Мовна експлікація лексико-репрезентативного поля аксіологічних понять, притаманних жителю ідеальної держави Платона, найповніше виявляється у понятті справедливості. Якості, притаманні моральній людині, неодмінно «персоніфікуються» в «Державі» Платона в абстрактному понятті ή δικαιοσύνη. Саме ця риса, на думку автора трактату, посідає ключове місце у формуванні суспільного статусу та відіграє неабияку роль у державотворчому процесі.

У лінгвістичній інтерпретації для Платона в першу чергу важлива номінація – автор неодноразово дає визначення справедливості: «ή δικαιοσύνη εἶναι ... τὸ τὰ αὐτοῦ πράττειν» [14, с. 433а] – «Справедливість є... робити свою справу» [9, 433а]. Абстрактне поняття лексеми набуває прикладної функції завдяки вживанню у супроводі дієслівного звороту τὸ τὰ αὐτοῦ πράττειν (робити свою справу) [9, с. 433а].

Формулу справедливості та взірцевості людини-громадянина філософ виражає за допомогою заперечних часток, наголошуючи на тому, що власне перешкоджає справедливому суспільному ладу: «καὶ μὴν ὅτι γε τὸ τὰ αὐτοῦ πράττειν καὶ μὴ πολυπραγμονεῖν δικαιοσύνη ἐστὶ, καὶ τοῦτο ἄλλων τε πολλῶν» [433а] – «робити свою справу і не пхати носа в чужу – ось це і є справедливість» [9, с. 433а].

На думку Платона, кожен, незалежно від соціального рівня, повинен виконувати свої функції і тоді держава, що виникне внаслідок їхньої співпраці, буде найбільш досконалою, наближаючись до образу справедливості або її партитивного втілення (ἦτοι τοῦτου τι εἶδος ή δικαιοσύνη): «ὁ γὰρ ἐξ ἀρχῆς ἐθέμεθα δεῖν ποιεῖν διὰ παντός, ὅτε τὴν πόλιν κατοικίσομεν, τοῦτό ἐστιν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ἦτοι τοῦτου τι εἶδος ή δικαιοσύνη [14, с. 433а] – «Ще на початках побудови держави ми постановили, що творити її слід задля того, що, на мою думку, є справедливою чи якимось її різновидом» [9, с. 433а]. Причому функції громадянина мають виконуватись у найбільш досконалий спосіб, оскільки саме так твориться справедливість: «ὅτι ἕνα ἕκαστον ἐν δέοι ἐπιτηδεύειν τῶν περὶ τὴν πόλιν, εἰς ὃ αὐτοῦ ή φύσις ἐπιτηδαιοτάτη πεφυκῖα εἶη...» [14, с. 433а] – «...кожна людина повинна займатись чимось одним із тих занять, які потрібні державі, і саме тим, у якому найбільше виявляються її природні здібності» [9, с. 433а].

Категорія справедливості є невід'ємним компонентом та перебуває у причинно-наслідковому відношенні з процесом творення держави, адже τὴν πόλιν κατοικίσειν ἐστὶ (εἶδος) ή δικαιοσύνη [14, с. 433а] – «творити її (державу) слід задля того, що... є справедливою чи якимось її різновидом» [9, с. 433а].

Метафоричним вираженням справедливості є її ототожнення з психосоматичними чинниками:

- а) зовнішнім репрезентантом – тілесним здоров'ям (ή ὕψις);
- б) внутрішнім репрезентантом – моральною поставою людини (ή ἀρετή).

У психосоматичному аспекті метафорична експлікація оцінки діяльності людини-громадянина здійснюється крізь призму лексеми ἡ ὑγίης («здоров'я», «міцність тіла», «здоровий стан»), причому у Платона частіше представлена плюральна форма лексеми – ὑγίαια: «...ἐχθροὺς κακῶς πρὸς νόσον καὶ ὑγίαια» [14, с. 332d] – «і зла – ворогам, якщо йдеться про хворобу і здоров'я?» [9, с. 332d]. Платон часто використовує лексему ἡ ὑγίης у складі паралелізмів: «τὰ δ' ἄλλα ἀλλήλοισ τε καὶ πλοῦτοισ καὶ πενίαις, τὰ δὲ νόσοις, τὰ δ' ὑγίαιαις μεμειχθαι» [14, с. 618b] – «на які впереміш випадали багатство, бідність, недуга і здоров'я, а також щось середнє між ними» [9, с. 618b].

На цьому етапі спостерігається міцна взаємодія лексем ЛСГ зі значенням «моральні цінності» та ЛСГ зі значенням «цілісність людини», адже, відповідно до інтерпретації Платона, поведінкова модель громадянина виникає з його внутрішньо-моральних засад. Таку думку знаходимо і у німецького філолога-класика Вернера Йегера, який вважає, що «справедливість – це здоров'я душі», особливо якщо під здоров'ям розуміти моральну вартість людської особи [12, с. 815]: «τὰ μὲν που ὑγίαινα ὑγίαιαν ἐμποιεῖ, τὰ δὲ νοσῶδη νόσον... οὐκοῦν καὶ τὸ μὲν δίκαια πράττειν δικαιοσύνην ἐμποιεῖ τὸ δ' ἄδικα ἀδικίαν» [14, с. 444] – «здорове начало прищеплює здоров'я, а хворобливе – хворобу... виходить, і справедливе діяння прищеплює справедливість, а несправедливе – несправедливість» [9, с. 444].

Платон застосовує інтенсивну тавтологію з метою підкреслення цілості та єдності внутрішнього та зовнішнього в образі людини: «...ἡ δικαιοσύνη ἀλλ' οὐ περὶ τὴν ἔξω πρᾶξιν τῶν αὐτοῦ, ἀλλὰ περὶ τὴν ἐντός, ὡς ἀληθῶς περὶ ἑαυτὸν καὶ τὰ ἑαυτοῦ, μὴ ἔασαντα τὰλλότρια πράττειν ἕκαστον ἐν αὐτῷ μηδὲ πολυπραγμονεῖν πρὸς ἄλληλα τὰ ἐν τῇ ψυχῇ γένει...» [14, с. 443d] – «...справедливість, здається, є чимось подібним до того, але не в розумінні зовнішніх проявів внутрішніх начал людини, а в розумінні взаємодії тих начал у самій людині та їхнього впливу на неї і на її здібності» [9, с. 443d].

Відбувається ототожнення ἡ ἀρετῆ з категорією здоров'я душі: «ἀρετὴ μὲν ἄρα, ὡς ἔοικεν, ὑγίαιά τέ τις ἂν εἴη καὶ κάλλος καὶ εὐεξία ψυχῆς, κακία δὲ νόσος τε καὶ αἰσχος καὶ ἀσθένεια» [14, с. 444 d-e] – «Отож, добродетель – це ніби свого роду здоров'я, краса і добрий стан душі, а порочність – недуги, паскудство й слабування» [9, с. 444d-e]. Лексема ἡ ἀρετῆ презентує функціонально-семантичну спорідненість не лише з фізіологічним (ὑγίαιά) та духовним (εὐεξία ψυχῆς) рівнями інтерпретації концепту «людина», але також – із зовнішньо-естетичними категоріями (κάλλος).

Платон поєднує досліджувану лексему з іменником ἡ φύσις, акцентуючи на важливості використання ресурсів одиничного задля загального блага: «ἔστι δὲ τὸ μὲν ὑγίαιαν ποιεῖν τὰ ἐν τῷ σώματι κατὰ φύσιν καθιστάναι κρατεῖν τε καὶ κρατεῖσθαι ὑπ' ἀλλήλων, τὸ δὲ νόσον παρὰ φύσιν ἄρχειν τε καὶ ἄρχεσθαι ἄλλο ὑπ' ἄλλου» [14, 444d] – «прищепити здоров'я означає надати тілові певний природний устрій, щоб у ньому владарювали й скорялися ті начала, які за своєю природою повинні робити перше або друге, тоді як хвороба спричинює панування і підкорення тілесних начал усупереч природі» [9, с. 444d].

Протиставлення κατὰ φύσιν та παρὰ φύσιν виражається також у дихотомії справедливість-несправедливість. За допомогою прийменників Платон вводить в текст трактату важливий лексико-когнітивний паралелізм:

- κατὰ φύσιν – згідно природи, відповідно до природи
- παρὰ φύσιν – всупереч природі

Платон оперує лексемою ἡ φύσις, вказуючи на можливість переходу з «протиприродного» стану у природній, гармонійний, властивий людині з народження, і в цих метаморфозах домінують роль відіграє справедливість та її «культивування» у людській душі.

Справедливість у душі ототожнюється з «встановленням там природних взаємин між владарюванням і підлеглістю її начал» [9, с. 444d], в той час, як несправедливість – це домінування, вивищення: «οὐκοῦν αὖ, ἔφην, τὸ δικαιοσύνην ἐμποιεῖν τὰ ἐν τῇ ψυχῇ κατὰ φύσιν καθιστάναι κρατεῖν τε καὶ κρατεῖσθαι ὑπ' ἀλλήλων, τὸ δὲ ἀδικίαν παρὰ φύσιν ἄρχειν τε καὶ ἄρχεσθαι ἄλλο ὑπ' ἄλλου» [14, с. 444d-e] – «звідси випливає, що вселити справедливість у душу рівнозначне встановленню там природних взаємин між владарюванням і підлеглістю її начал, а посягати несправедливість означає владу одного начала над іншим або підкорення одного начала іншому всупереч природі?» [9, с. 444d-e].

Мовне опрацювання Платоном поняття справедливості характеризується термінологізацією лексичних одиниць, зокрема притаманним запозиченням лексем з медичного вокабуляру. Дискусію про справедливість супроводжує також лікарське поняття ἡ ἔξις («стан тіла», «зовнішній вигляд»): «καὶ ταῦτη ἄρα πη ἢ τοῦ οἰκείου τε καὶ ἑαυτοῦ ἔξις τε καὶ πράξις δικαιοσύνη ἂν ὁμολογοῖτο» [433e -434a] – «Отож, тут можна було б погодитись, що справедливість полягає у тому, щоб кожний мав своє власне і робив також своє» [9, 433e-434a], підтверджуючи той факт, що справедливість за визначенням Платона полягає у тому, щоб кожний мав своє власне і робив також своє (лексема ἡ ἔξις має значення «бути у володінні», «володіти», «бути у певному стані», «зовнішність», «медична система») [13].

За допомогою компаративів Платон презентує твердження про те, що душа, в якій присутня справедливість, є ціннішою, ніж тіло: «καὶ ὅλη ἡ ψυχὴ εἰς τὴν βελτίστην φύσιν καθισταμένη τιμιωτέραν ἔξιν λαμβάνει σωφροσύνην τε καὶ δικαιοσύνην μετὰ φρονήσεως κτωμένη, ἢ σῶμα ἰσχύον τε καὶ κάλλος μετὰ ὑγίαιας λαμβάνον, τοσοῦτ' ὄσφλερ ψυχῆ σώματος τιμιωτέρα» [14, 591b] – «і вся душа, розвиваючись у кращий бік, переймається разом з розсудливістю самовладанням і справедливістю, причому досягає стан настільки вартісніший, ніж тіло, яке разом зі здоров'ям повертає собі сили й красу, наскільки душа взагалі вартісніша від тіла» [9, с. 591b].

Філософ також звертається до стилістичного прийому паралелізму, представленого в антонімічній парі «душа – держава»: правзір справедливої держави – справедлива душа: «ὅσοι, ἦν δ' ἐγώ, πολιτείων τρόποι εἰσὶν εἶδη ἔχοντες, τοσοῦτοι κινδυνεύουσι καὶ ψυχῆς τρόποι εἶναι» [14, с. 443] – «скільки є видів державного ладу стільки ж можливо, існує і видів людської душі» [9, с. 443]. Партитивний опис ψυχῆς τρόποι перегукується з εἶδος ἡ

δικαιοσύνη, утворюючи тринomioю душа – держава – справедливість/благочесність.

За Платоном існує лише одна справедливість, але багато її видозмінених постатей, що знову нагадує медичні теорії: «ἐν μὲν εἶναι εἶδος τῆς ἀρετῆς, ἄλεια δὲ τῆς κακίας, τέτταρα δ' ἐν αὐτοῖς ἄττα ὧν καὶ ἄξιον ἐπιμνησθῆναι» [14, с. 445] – «... існує лише один вид добродетності, а іпостасей порочності надзвичайно багато, і серед них є чотири, про які варто згадати» [9, с. 445].

Внутрішня мораль та вартість людини ототожнюється з почуттям найвищого щастя, тобто особистість стає єдиним джерелом власного щастя, саме тому Вернер Йегер прочитує у Платона постулат про те, що «держава формується у нас самих» [12, с. 937].

На сторожі людського гуманізму, тобто вияву найкращого у людині Платон ставить державотворчий апарат. Держава для філософа – одна з найважливіших справ людства (згідно з найкращою традицією грецької думки), і також єдиною мірою, якою її вимірюємо, є моральні та виховні функції характерні для її внутрішніх процесів. Виховний чинник відіграє важливу роль у суспільно-громадському поступі та у формуванні «людини в людині»: «... ὅθεν τοῦ ἀνθρώπου ὁ ἐντὸς ἄνθρωπος ἔσται ἐγκρατέστατος» [14, с. 589b] – «... Щоб та людина, яка є всередині створеної нашою уявою людини, якнайбільше набралась сил» [9, с. 589b].

Цілісність складових субконцепту «людина справедлива» досягається крізь призму фізичного аспекту, зокрема за допомогою лексеми ἡ εἰκὼν («схожість», «образ»): «περίπλασον δὴ αὐτοῖς ἔξωθεν ἐνὸς εἰκόνα, τὴν τοῦ ἀνθρώπου, ὥστε τῇ μὴ δυναμένῳ τὰ ἐντὸς ὁρᾶν, ἀλλὰ τὸ ἔξω μόνον ἔλυτρον ὁρῶντι, ἐν ζῶν φαίνεσθαι, ἄνθρωπον» [14, с. 588e] – «а тепер надай їм, ніби накинй на них, єдиний образ, вигляду людини, так, щоб для того, хто не може зазирнути всередину, та бачить лише зовнішню оболонку, це все видавалося одною живою істотою, тобто людиною» [9, с. 588e]. Полісемантичність лексеми дозволяє філософові використовувати її у складі порівнянь та метафор, презентуючи власну інтерпретацію людської душі:

1) ἡ εἰκὼν («відзеркалення», «відбиток у дзеркалі») як компаратив: «Οὐκοῦν καὶ εἰκόνας γραμμάτων, εἴ που ἢ ἐν ὕδατι ἢ ἐν κατοπτρῶσι ἐμφαίνοντο...» [14, с. 402b] – «Отже, і зображення літер, які відбиваються десь у воді чи в дзеркалі...» [9, с. 402b].

2) ἡ εἰκὼν («уявна форма») як метафора: «Εἰκόνα πλάσαντες τῆς ψυχῆς λόγῳ, ἴνα εἰδῆ ὁ ἐκεῖνα λέγων οἷα ἔλεγεν» [14, с. 588b] – «Ми створимо словесний образ людської душі, щоб той, хто тоді це стверджував, побачив, про що він, власне, говорив» [9, с. 588b].

3) ἡ εἰκὼν («схожість», «порівняння») у ролі самостійної лексеми: «Ἐρωτᾷς, ἦν δ' ἐγώ, ἐρώτημα δεόμενον ἀλοκρίσεως δι' εἰκόνας λεγομένης» [14, 487e] – «Ти ставиш запитання, – сказав я, – на яке відповідь можна дати з допомогою уподібнення» [9, с. 487e].

Цікавою є думка історика та дослідника Б.Г. Нібура про виявлення абсолютно досконалої людини неспроможною бути хорошим громадянином реальної держави: «людська справедливість у реальній державі є з необхідності чимось чужим», проте це не означає звільнення від обов'язків члена спільноти [12, с. 944-945]. Справедлива людина, яка має спільну природу з дійсною справедливою державою, не знайде у реальній державі (яка є лише zdeформованим відбитком правдивої природи людини) пункту опори для своєї діяльності, виховної та політичної «через брак ідеальної держави, яка створила б їй поле для діяльності, і виховувала самого себе» (ἐαυτὸν πλάττειν) [14, с. 520d]. Проте Платон вказує на вагомий виняток – «внутрішню людину», тобто образ людини та цінності, які вона носить у душі та закони якої намагається дотримуватись, роблячи те, що до неї належить. Лінгвістичним маркером образу внутрішньої людини є вербальний зворот «впорядкувати самого себе» – ἐαυτὸν κατοικίσειν: «ἀλλ', ἦν δ' ἐγώ, ἐν οὐρανῷ ἴσως παράδειγμα ἀνάκειται τῇ βουλομένῳ ὁρᾶν καὶ ὁρῶντι ἐαυτὸν κατοικίσειν» [14, с. 592b] – «Але на небі, можливо, є її взірць, приступний для того, хто хоче побачити його, а дивлячись на нього, впорядкувати самого себе» [9, с. 592b]. Функціонально-семантичні характеристики лексеми κατοικίσειν дають змогу описувати не лише внутрішній стан людини, але також і її відношення до держави: «Ἀλλὰ μὴν, ἦν δ' ἐγώ, κατοικίσειν γε αὐτὴν τὴν πόλιν εἰς τοιοῦτον τόπον οὗ ἐπεισαγωγίμων μὴ δεῖσεται, σχεδὸν τὴ ἀδύνατον» [14, с. 370e] – «Проте розмістити цю державу в такому місці, де не буде потрібно привозу, майже неможливо» [9, с. 370e].

Знак ривності між внутрішньою моральністю та суспільним взірцем людини можливий у випадку її належності до ідеальної держави. Платон прослідковує «нашарування» людської натури, апелюючи до образу людини внутрішньої. У реальній державі найкращий громадянин – той, хто виховає сам себе у душі цієї держави і пристосується до неї (πόλις ἀνδρα διδάσκει).

Держава презентується як μέγας ἀγαθός: «οἰκοῦνται, ὡς μεγάλου τινὸς ἀγαθοῦ ὄντος» [14, с. 520d] – «ніби аж таке велике добро посідати їй» [9, с. 520d]. Парадигма ідеальної держави за Платоном полягає у взаємозалежності людини (від звичайного громадянина до представників керівництва), її аксіологічних переконань та їх суспільній реалізації – лад у державі відзеркалює стан керівного апарату та діяльність громадян: «τὸ δὲ που ἀληθὲς ὧδ' ἔχει: ἐν πόλει ἢ ἥκιστα πρόθυμοι ἄρχειν οἱ μέλλοντες ἄρξειν, ταύτην ἄριστα καὶ ἀστασιαστότατα ἀνάγκη οἰκείσθαι, τὴν δ' ἐναντίους ἄρχοντας σχοῦσαν ἐναντίως» [14, с. 520d] – «а правда полягає ось у чому: у державі, де люди, яким випадає правити, менш за все прагнуть влади, керівництво здійснюється щонайкраще і колотнечі як такі відсутні, а там, де правителі налаштовані протилежно, цілком інакше все виглядає і в державі» [9, с. 520d].

Платон не оминає увагою й критичні думки щодо ідеї справедливості, аналізуючи справедливість у контексті вигоди: «... πόττερον αὖ λυσιτελεῖ δίκαια τε πράττειν καὶ καλὰ ἐπιτηδεύειν καὶ εἶναι δίκαιον...» [14, с. 445a] – «чи вигідно чинити справедливо, мати добрі звички і бути справедливим...» [9, с. 445a]. Філософ презентує єдність δίκαιος та καλός, чинити та бути справедливим ототожнюється з внутрішніми якостями позитивної оцінки, наявністю хорошого характеру (καλὰ ἐπιτηδεύειν).

Не оминає увагою Платон і протилежних людських якостей (ἀκολασία καὶ ἀδικία), водночас називаючи справедливість χαλεπὸν καὶ ἐπίπονον: «σωφροσύνη τε καὶ δικαιοσύνη, χαλεπὸν μέντοι καὶ ἐπίπονον, ἀκολασία δὲ καὶ ἀδικία ἡδὺ μὲν καὶ εὐπετέες κτήσασθαι, δόξη δὲ μόνον καὶ νόμῳ αἰσχρόν: λυσιτελέστερα δὲ τῶν δικαίων τὰ ἄδικα ὡς ἐπὶ τὸ πλῆθος λέγουσι, καὶ πονηροὺς πλουσίους καὶ ἄλλας δυνάμεις ἔχοντας εὐδαιμονίζειν καὶ τιμᾶν εὐχερῶς ἐθέλουσιν δημοσίᾳ τε καὶ ἰδίᾳ, τοὺς δὲ ἀτιμάζειν καὶ ὑπερορᾶν, οἱ ἄν πη ἀσθενεῖς τε καὶ πένητες ὄσιν, ὁμολογοῦντες αὐτοὺς ἀμείνους εἶναι τῶν ἐτέρων» [14, с. 364a-b] – «розважливість і справедливість – це щось прекрасне, однак обтяжливе й прикре, а розпуста й несправедливість у житку є чимось солодким і легким, і лише з огляду на загальну думку та закон їх вважають ганебними. Як здебільшого кажуть – несправедливість вигідніша від справедливості: люди часто схильні вважати щасливими й шанувати негідників, які багаті або мають великий вплив у громадському й особистому житті, і зневажати й погорджувати тими, хто немичний і бідний, хоч вони й визнані кращими від багатіїв» [9, с. 364a-b]. За допомогою антонімів, компаративів та вербальних зворотів автор віддає належне труднощам, з якими змушена зіткнутися високоморальна людина у суспільстві: необ'єктивна оцінка співгромадян (εὐδαιμονίζειν καὶ τιμᾶν εὐχερῶς ἐθέλουσιν), несправедливість (λυσιτελέστερα δὲ τῶν δικαίων τὰ ἄδικα) та зневага (ἀτιμάζειν καὶ ὑπερορᾶν).

Лінгвістична експлікація Платона субконцепту «людина справедлива» зосереджується довкола периферійного шару концепту «людина», наголошуючи на важливості окремого індивіда та незамінності його суспільної ролі. Соціальний рівень досліджуваного концепту представлений лексико-семантичними групами зі значенням: «моральні цінності» (ἡ δικαιοσύνη, τι εἶδος ἡ δικαιοσύνη, ἡ ἀρετή, εἶδος τῆς ἀρετῆς); «цілісність людини» (ἡ ὑγίης, ἡ φύσις, ἡ ἕξις, τὸ σῶμα, ἡ ψυχή, ψυχῆς τρόπος); «суспільна самовизначеність» (ἐαυτὸν κατοικίζειν).

Авторський стиль Платона відзначається багатством використання стилістичних прийомів та запозиченнями з інших дисциплін. Платон номінує справедливість категорією, що повинна бути «вкоріненою» у людській душі.

Особливою цінністю у Платона є категоріальний поділ лексичних маркерів концепту «людина», що порушує питання цілісності людини.

Література:

1. Арутюнова Н. Д. Язык и мир человека / Н. Д. Арутюнова. – Москва : «Языки русской культуры», 1999.
2. Верещагин Е. М., Костомаров В. Г. О своеобразии отражения мимики и жестов вербальными средствами (на материале русского языка) // Е. М. Верещагин, В. Г. Костомаров. – ВЯ, 1981. – № 1. – С. 36-47.
3. Вольф Е. М. Эмоциональные состояния и их представление в языке / Е. М. Вольф // Логический анализ языка. Проблемы интенциональных и прагматических контекстов / Отв. ред. Н. Д. Арутюнова. – Москва : Наука, 1989. – С. 55-74.
4. Гак В. Г. Номинация действия / В. Г. Гак // Логический анализ языка. Модели действия / Ин-т языкознания РАН. – Москва : Наука, 1992. – С. 77-84.
5. Гак В. Г. Пространство мысли (опыт систематизации слов ментального поля) / В. Г. Гак // Логический анализ языка. Ментальные действия. – Москва : Наука, 1993. – С. 22-30.
6. Дворецкий И. Греческо-русский словарь / И. Дворецкий // Электронна версія.
7. Кубрякова Е. С. Семантика в когнитивной лингвистике (о концепте контейнера и формах его объективации в языке) / Е. С. Кубрякова // ИРАН СЛЯ. 1999. – Т. 58. – № 5-6. – С. 3-12.
8. Кубрякова Е. С., Демьянков В. З., Панкрац Ю. Г., Лузина Л. Г. Краткий словарь когнитивных терминов / Е. С. Кубрякова, В. З. Демьянков, Ю. Г. Панкрац, Л. Г. Лузина. – Москва : Наука, 1996.
9. Платон. Держава / Платон // Перекл. з давньогр. Д. Коваль. – Київ : Основи, 2000. – 356 с.
10. Телия В. Н. Вторичная номинация и ее виды / В. Н. Телия // Языковая номинация. Виды наименований. – Москва : Наука, 1977. – С. 129-222.
11. Степанов Ю. С. Номинация, семантика, семиология / Ю. С. Степанов // Языковая номинация. Общие вопросы. – Москва : Наука, 1977. – С. 294-358.
12. Jaeger Werner. Paideia Formowanie człowieka greckiego / Werner Jaeger // Przeloz. Marian Plezia i Henryk Bednarek. – Warszawa : Fundacja Aletheia, 2001. – 1253 st.
13. Liddell H. G., Scott R. Greek– English Lexicon / H. G. Liddell, R. Scott. – Oxford : Clarendon Press, 1996. [Електронна версія]
14. Plato. Platonis Opera / Plato [Електронна версія]. – Режим доступу : <http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus%3atext%3a1999.01.0167>